

МОТИВИ ПРИРОДИ В ПОЕЗІЇ АНТОЛОГІЇ «МАНЙОСЮ» ЯК СПОСІБ ВІДОБРАЖЕННЯ ОСОБИСТОГО В НАТУРІ ЯПОНЦІВ

У статті йдеться про спробу за допомогою комплексного аналізу текстів першої японської поетичної антології «Манйосю» визначити певні риси характеру японців того часу, коли зароджувався японський соціум і закладалися основи світобачення сучасного японця.

Статтю присвячено темі відносин між людиною і природою, втілених у текстах першої японської поетичної антології «Манйосю» (萬葉集) періоду Нара (друга половина VIII ст.). Інакше кажучи, йдеться про основний зміст нашого дослідження, присвяченого аналізу частини віршів антології, об'єднаних загальною назвою «Пісні чотирьох пір року». Антологія «Манйосю» («Зібрання міриад листків») зацікавила нас подвійною унікальністю: вона, з одного боку, порівняно з іншими антологіями містить найбільшу кількість віршів - 4496, з іншого, вміщує як народні (можливо, дещо оброблені під час запису) пісні, так і авторську, літературну ліричну поезію. Ми звернули увагу на специфіку мотивів природи у народних піснях, а саме на їхню співвіднесеність з особливостями літературної поезії та використання для відображення філософських категорій вічного й миттєвого. Дослідження проведено на матеріалі зроблених нами перекладів 25 віршів з X та XI книг антології «Манйосю» у середньовічному й сучасному текстових варіантах, а також коментарів японських дослідників щодо кожного вірша.

Слід зазначити, що ознаки стародавньої традиційної японської поезії можна вивчати і на прикладі антології «Кокінсю», укладеної в епоху Хей-
© Купко Д. О., 2003

ан (X-XII ст.). Тому з метою глибшого й наочнішого розкриття теми дослідження наша спроба звернутися до текстів обох антологій і порівняти спосіб відображення у них стосунків «людина - природа» видається природною та виправданою.

Попередні дослідники [1] зазначають, що для поетів «Манйосю» природа мала самостійне значення й цінність, а у випадку із «Кокінсю» образ природи стає засобом розкриття людських емоцій, алегорією життєвих ситуацій. Тобто в «Манйосю» явища природи й людські почуття ще не порівнюються, вони паралелізовані, тотожні. А в «Кокінсю» це порівняння вже відображається й підкреслює насамперед автономність людської особистості, хоча і в контексті природи. Тим не менше, проведене нами дослідження дає змогу твердити, що поряд з паралелізмом поети антології «Манйосю» використовували й порівняння, про що свідчить застосування в багатьох віршах службового слова *йо* в порівняльній (обставинній) формі *но-йо:ні*, наприклад:

1901 (X книга; весняні пісні-перегуки)

Хвилюється у полі навесні
гліцинія, внизу повзеліана:
отак і я -
приречений довіку
страждати і ховати почуття.

年 ひ 這 咲 藤
 久 っ っ っ 波
 し そ っ て っ っ の
 く そ り と い る 春 の
 か か る こ と 恋 い し 葛 の
 だ ろ う だ ろ う よ う に
 ば かり

Наведемо ще одну танка як приклад використання поетичної лексики, пов'язаної з мотивами природи, що є засобом відображення почуттів поета.

1833 (X книга; різні пісні весни)
 Тобі хотіла
 в рукаві принести
 сніжинки, що із квітів сливи впали,
 але, лиш доторкнувшись,
 вони зникають...

取 君 包 降 梅
 る に ん り の
 と お で 積 り 花
 片 見 持 る に
 端 せ ち 雪
 か し ち 雪
 ら よ う を
 消 え と 思
 て い っ て
 ま す

Маємо образ квітів сливи (梅の花), присипаних снігом. Це художній літературний прийом,

адже у японців Існує звичай милуватися разом з другом, коханою красою пейзажу. Щоправда, танка 1833 можна інтерпретувати й інакше, пов'язавши її з клішованим образом рукава - *code* (袖). Права частина цього знака (由) тлумачиться як ємність, вічне джерело породження всього сушого, тобто як один із символів жіночої стихії *інь*. У даному випадку рукав ще й вологий (підсилюється асоціація з жіночим, *інським*), але від того, що в ньому тане сніг - чоловіча стихія *ян*. Тому, з одного боку, вологий рукав є символом суму через розлуку й спогади про коханого (ним махають на прощання; жінка, що плаче, підносить його до очей; його кладуть під голову коханому під час побачення); з іншого - метафорою суму через нещасливе кохання, яке не може відбутися, існувати так само, як сніг, що тане від доторку, миттєво зникає.

Підсумуємо викладене вище: використання мотивів природи у давніх поетичних текстах, що є наслідком відчуття глибокої взаємопов'язаності з нею, з метою метафоризації людських стосунків і почувань - засаднича особливість японського світогляду. Японець часів «Манйосю» і раніше ототожнював, порівнював себе зі світом природи, зливався з ним, вважав себе його невід'ємною частиною, що було зумовлено релігією *сінто* (神道) і вірою у «*тама*» (霊) - душу кожної речі. Далі ж, і це цілком природно й виправдано, особистість починає виокремлюватися, самостверджуватися, набуваючи ознак індивідуальності, але все одно залишаючись у контексті природи й оточення, усвідомлюючи себе їхньою складовою. Підтвердження цього знаходимо у японського дослідника Б. Кімура: «Істинне особисте для японця бачиться у безперешкодних тісних зв'язках його самості з природою. Людина, ще до того як відчути матеріальні та духовні властивості світу, відчуває життєві зв'язки, що з'єднують її з довкіллям» [2].

1. Воронина И. А. Поэтика классического японского стиха. - М.: Наука, 1978. - С. 11-37.
2. Кімура Б. Особистість у контексті людських взаємин

(関係としての自己) // Що таке японська модель? (日本モデルとは何か) / Упор. Хамагуті Е.- Токіо: Сінйося, 1993. - С. 31-43.

D. Курко

«MANYOSYU» ANTHOLOGY NATURE IMAGES AS THE WAY TO MIRROR PERSONAL IN JAPANESE STRAIN

This article is an attempt to define Japanese strain at the time of society and outlook formation thorough the complex textual analysis of the first Japanese poetry anthology «Manyosyu».